

Klimat- och näringslivsdepartementet

Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning

LRF tackar för möjligheten att besvara ovan rubricerad remiss och vill härmed anföra följande.

De ändringar som Klimat- och näringsdepartementet (nedan kallat Departementet) lagt anges syfta till att säkerställa att berörda verksamheter prövas mot rätt kravnivå och att det utrymme EU-rätten ger att vid miljöanpassning av verksamheterna säkra en fortsatt nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel utnyttjas fullt ut.

Departementet konstaterar att flera av vattenkraftsanläggningarna i Sverige har stor betydelse för elberedskapen och att det behövs ett robust elsystem där leveransen av el till kunderna kan tryggas. Däremot saknas perspektivet att den regionala betydelsen av småskalig vattenkraft också har en stor betydelse nationellt. Därtill saknar regelverket kring omprövning av vattenkraften helt hänsyn till hur människors privata ekonomi och sociala liv på olika sätt påverkas av moderna miljövillkor och utrivningar.

Planen för omprövning av vattenkraft påverkar människor

LRF vill i sammanhanget hänvisa till 1 kap. 2 § st. 2 i regeringsformen (RF) och skrivningen *”Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten.”*

I svensk rätt har 1 kap. 2 § RF traditionellt betraktats som ett målsättningsstadgande. Det andra stycket är bokstavligen ett målsättningsstadgande och det innebär att den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. 1 kap 2 § RF är inte en bestämmelse som kan ge enskilda rättigheter eller skyldigheter och inte heller modifiera rättsregler som har ett klart innehåll. Däremot riktar sig 1 kap 2 § till lagstiftaren att alltid överväga hur lagar och förordningar respekterar det som har bestämts genom grundlag.

Det krav som finns genom EU:s rättsakter står över svensk grundlag men betyder inte att ett beaktande av 1 kap 2 § RF går emot syftet vad gäller vattendirektivets krav på fria vandringsvägar. Det finns utrymme för Sverige att beakta enskildas rättigheter inte minst med hänvisning till att även EU är anslutet till Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter (EKMR) och har därtill en rättighetsstadga som är en del av primärrätten.¹

---

¹ Se EKMR protokoll art 1 samt EU:s rättighetsstadga art 7 och 17

LRF saknar resonemang och egentlig konsekvensanalys kring hur prövningsplanen och förslagen påverkar enskilda. Förslagen i promemorian innebär inga större förändringar för den småskaliga vattenkraften. Det är fortsatt så att kostnaderna kommer bli mycket höga för enskilda vattenkraftsägare eftersom systemet inte möjliggör att använda undantagen för kraftigt modifierade vatten eller att tillämpa sänkta kvalitetskrav då gränsen för orimliga kostnader har satts mycket högt i Sverige. Det innebär också att promemorian inte uppfyller kraven i Tidöavtalet.

LRF vill även framföra att förslaget om att klassningen av miljö kvalitetsnormer alltid ska ses över med mindre stränga kvalitetskrav som måttstock är mycket positivt. Däremot så ser LRF inte några förslag om att stärka och förbättra samverkan med markägare. En stärkt samverkan stärker underlagen till besluten om miljö kvalitetsnormer.

Småskalig vattenkraft och beredskap

Promemorian utgår från huvudavrinningsområdesvisa riktvärden (HARO) för produktionsförlust av vattenkraftsel. Det är ett stort misstag att inte räkna småskalig vattenkraft som en nationell tillgång. Ur ett regionalt perspektiv kan elförsörjningen för den produktion som sker på landsbygden vara avgörande för att livsmedelsproduktionen ska fungera i en krissituation. Livsmedelsproduktionen sker distribuerat på landsbygden i mer eller mindre samtliga av Sveriges huvudavrinningsområden. Möjligheten till ö-drift är intressant och den livsmedelsproduktion som då kan upprätthållas kommer även tätorter och städer tillgodo.

Departementets förslag gynnar inte den småskaliga vattenkraften med utgångspunkten i den typen av nationellt perspektiv. Perspektivet överensstämmer inte med intentionen i regeringens proposition om Vattenmiljö och vattenkraft:

I klass tre finns cirka 1 700 anläggningar med ett så litet reglerbidrag att de i ett nationellt perspektiv inte behöver föranleda att de påverkade vattnen klassificeras som kraftigt modifierade eller föranleda mindre stränga krav. Dessa anläggningar kan dock i det enskilda fallet anses ha betydelse i ett nationellt perspektiv om de av annan anledning är viktiga för elsystemet, t.ex. om de bidrar eller har potential att bidra med tillgänglig effekt eller har betydelse för elberedskapen i Sverige. De kan även ha sådan betydelse eller potential för energiförsörjningen ur ett lokalt eller regionalt perspektiv att de påverkade vattnen ska – om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda – klassificeras som kraftigt modifierade eller föranleda mindre stränga krav, t.ex. om kraftverket på ett betydande sätt bidrar med svängmassa i ett lokalt nät eller har betydelse för elberedskapen på regional eller lokal nivå. En vattenförekomst som påverkas av vattenkraft för elproduktion kan även med hänsyn till andra samhällsintressen än energi, t.ex. kulturmiljöintresset, industri, bostäder och jordbruk, klassificeras som kraftigt modifierat eller föranleda mindre stränga krav.²

---

² Prop 2017/18:243 s 91

För att Sverige ska kunna använda undantagen i vattendirektivet fullt ut måste kriterierna för *betydande negativ påverkan* ändras så att det möjliggör KMV klassning av vattenkraftverk i klass 2 och 3. Svensk Vattenkraftförening (SVAF) har vid flera tillfällen framfört hur kriterierna bör justeras för att möjliggöra detta. LRF ansluter sig till SVAF:s förslag och det remissyttrande som SVAF lämnar till Departementets promemoria om ”Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning”.

Genomförandet av kraven i vattendirektivet

Departementets promemoria beaktar inte samhällsnyttor som kultur och livsmiljö. Inga överväganden kan skönjas vad gäller motverkande av översvämning och torka. LRF anser att det tydligt framgår av vattendirektivet att alla dessa beaktanden och överväganden ska ske.

Översvämningsrisken behöver beaktas i större utsträckning vid klassificering än vad Departementet föreslår. EU-kommissionen vägledning i klimatarbetet förespråkar att hålla kvar vatten högt uppe i avrinningsområdena för att minska risken för både stora översvämningar nedströms och vattenbrist. Myndigheten för Samhällsberedskap (MSB) behöver involveras i statussättningen för att beakta risker för översvämning.

Sammanfattning

LRF anser att det finns ytterligare utrymme i vattendirektivet att utnyttja, särskilt vad gäller de vattenkraftanläggningar med tillhörande dammar som är småskaliga. Det är i de fallen kostnaderna för att Sverige som medlemsstat i EU ska uppnå miljömålen i vattendirektivet drabbar enskilda orimligt hårt. Det är även i de fallen som sociala och kulturella värden går förlorade på flest platser. LRF ser att det finns fler skäl än utrymmet i vattendirektivet att värna detta.

Stockholm 2024-11-22

Ulrika Dennerborg
Enhetschef
Strategi & Samordning

Helena Andreason
Jurist
Näringspolitisk Analys

Markus Hoffman
Sakkunnig Miljö & Vatten
Näringspolitisk Påverkan